

Jussi Kahlos

Luodin-työpajaraportti

3.3.2009

A large version of the 'Luodin' logo, rendered in the same dark green, stylized font as seen in the header.

Luonnonvaradialogin ja -osaamisen kehittämishanke

Suomen Metsäyhdistys ry.

www.smy.fi/luodin

Luodin-teemapäivät

Suomen Metsäyhdistys koordinoi yhteistyössä muiden toimialojen ja hallinnonalojen kanssa toteutettavaa Luodin-viestintäkampanjaa. Viestintäkampanjan tavoitteena on lisätä yhteiskunnan päättäjien tietoisuutta luonnonvarakysymysten tulevaisuuden merkityksestä ja synnyttää sektorirajat ylittävää keskustelua luonnonvaroista.

Viestintäkampanja järjesti tammikuussa 2009 viisi poikkisektoraalista teemapäivää. Teemapäivät toivat yhteen luonnonvarojen käytöstä, ympäristöasioista, osaamisesta, tutkimuksesta ja teknologiasta sekä viestinnästä vastaavat avainhenkilöt keskeisiltä hallinnonaloilta, toimialoilta ja kansalaisjärjestöistä.

Teemapäivien aiheet olivat Luonnonvaratehokkuus, Osaaminen ja innovaatiot, Viestintä ja markkinointi, Uutta liiketoimintaa luonnonvaroista ja Luonnonvaroihin liittyvän yhteistyön kehittäminen. Teemapäivien aluksi perehdyttiin asiantuntijoiden johdattelmina luonnonvarakysymyksiin teemakohtaisesti. Alustajina kuultiin eri luonnonvarasektoreita edustavia ammattilaisia, tutkijoita sekä poliitikkoja. Päivillä kuullut esitelmät ovat luettavissa verkko-osoitteessa www.smy.fi/luodin. Seminaariosuuden jälkeisessä työpajassa osallistujat kehittivät pienryhmissä kehityshanke-ehdotuksia kansallista luonnonvarastrategiaprosessia varten.

Tässä raportissa kuvataan teemapäivillä kehitettyjä ehdotuksia käytännön kehityshankkeiksi. Työpajoissa syntyi yhteensä 25 kehityshanke-ehdotusta. Niiden kuvausten laajuus ja yksityiskohtaisuus vaihtelee. Monet kehityshanke-ehdotukset liittyvät toisiinsa, ja niissä on myös päällekkäisyyksiä. Esityksessä ei oteta kantaa siihen, mitä hankkeita tulisi käynnistää ja missä muodossa.

Ehdotukset kehityshankkeiksi

Luonnonvaratehokkuus

1. Taloudellisten kannusten luominen energiatehokkuuden parantamiseksi.
2. Viestintäkampanja nuorten kuluttajien valistamiseksi.
3. Selvitys keinoista, joiden avulla tuotteen elinkaaren lopussa jätteet eivät päädy kaatopaikalle, vaan uudelleenkäyttöön tai hyödyntämiseen.
4. Maankäytön suunnittelun ja lupaprosessien nopeuttaminen.
5. Logistisen ja maankäyttösuunnittelun elinkaarimalin/kokonaisvaikutuksen arviointi.
6. Muovipakkausten keräys ja hyödyntäminen.

Osaaminen ja innovaatiot

7. Luonnonvarojen käytön ja politiikan monitieteellinen tutkija/jatkokoulutusohjelma.
8. Kehitysyhtiömalli tutkimusinnovaatioiden jatkokehitykselle ja kaupallistamiselle.
9. Oppiaineiden integroinnista luonnonvaroista innostumiseen (OILI).
10. Vesisykemittari.
11. LCA:n laajempi hyödyntäminen ja laskentatyökalujen kehittäminen.

Markkinointi ja viestintä

12. Kestävien kulutustottumusten sisällyttäminen opetukseen.
13. Luonnonvarojen käytön vähentäminen julkisella sektorilla.
14. Luonnonvaralupaus osaksi maakuvabrändiä.
15. Luonnonvaramarkkinoinnin professuuri.
16. Kansallisen luonnonvarapaneelin perustaminen.
17. Luonnosta palveluksi-kylähanke.

Uutta liiketoimintaa luonnonvaroista

18. Lainsäädännön noudattamisen helpottaminen.
19. PK-yrittäjät biojalostamo-konseptissa.
20. Kestävä ja kannattava luontomatkailu.
21. Luonnonvarojen hallinta.

Luonnonvaroihin liittyvän yhteistyön kehittäminen

22. Luonnonvaratutkimuksen neuvottelukunta.
23. Luonnonvarojen käyttöön liittyvän päätöksenteon kehittäminen
24. EU:n Itämerikoordinaattori
25. Suomalainen luonnonvarakoordinaattori komissioon ja vastaava kaikkiin jäsenmaihiin.

Luonnonvaratehokkuus

1. Taloudellisten kannusten luominen energiatehokkuuden parantamiseksi.

Energiatehokkuuden parantaminen tekee energiatehokkuussopimuksen kiinnostavammaksi. Jos uusia yrityksiä ei saada mukaan ja entisiä pysymään mukana, sopimustoiminta näivettyy. Keinona olisi sähköveron poistaminen energiatehokkuussopimukseen liittyneiltä yrityksiltä. Energiatehokkuussopimukset eivät ole tällä hetkellä riittävän houkuttelevia uusille yrityksille. Vastuutahot: TEM ja VM.

2. Viestintäkampanja nuorten kuluttajien valistamiseksi.

Hankkeen tavoitteena on energiatehokkuuden parantaminen kuluttajien parissa. Esimerkkejä tavoiteltavasta energiatehokkuudesta ovat: kännykän laturi pois seinästä, kun puhelin ei lataa, viihde-elektronikan energiakäytön vähentäminen, standby-kielto, tietokoneen ja näyttöpäätteen sammuttaminen). Keinoina *Just click!* -lehti/TV/radio/nettimainoksia. Helppokäyttöinen keino, jota nuorten tuntema julkkis markkinoi. Vastuutahot: OPM ja Kuluttajavirasto markkinointitoimiston avulla.

3. Selvitys keinoista, joiden avulla tuotteen elinkaaren lopussa jätteet eivät päädy kaatopaikalle, vaan uudelleen käyttöön tai hyödyntämiseen.

Hankkeen tarkoituksena on vähentää kaatopaikkakuormitusta ja neitseellisten raaka-aineiden tarvetta. Keinoina materiaalivirtojen selvittäminen, kuluttajien valistaminen ja jätelainsäädännön uudistaminen Hankkeen kesto olisi 1 vuosi. Vastuutahot: YM, SYKE ja MOTIVA. Toteutuksessa olisivat mukana koulut.

4. Maankäytön suunnittelun ja lupaprosessien nopeuttaminen.

Hankkeen tavoitteena on kaavoitus- ja maa-aines/ympäristölupien hallinnollisen prosessin nopeuttaminen ja yksinkertaistaminen, ennustettavuuden lisääminen ja yhtenäistäminen. Nykyisin ympäristölupien saaminen maa-ainesten ottoon ja jalostustoimintaan (esim. maa-ainestenottoon tai metsäteollisuuden tms. muuhun jalostustoimintaan) on hidasta ja ennakoimatonta. Aikaväli kaavoituksesta (maankäyttövaraukset) käytäntöön on liian pitkä. Lisäksi kunnat katsovat vain oman alueensa asioita, vaikka maankäytön kysymykset ovat usein laajempia asioita (kuntaliitokset osaltaan parantavat tilannetta). Myös toimijoiden (esim. useat kunnat) keskinäisen toiminnan organisointi voi olla ristiriitaista. Tämän takia kuntakohtaisten pelisääntöjen on oltava mahdollisimman selvät.

Keinona olisi yleisen ja yhtäläisen valitusoikeuden rajaaminen, jolloin ammattivalittajat saadaan kuriin. Eräs mahdollisuus on kategorioida lausuntoja antavat tahot (asianosaiset ja muut). Lainsäädäntöä on uudistettava niin, että maankäytön suunnittelun prosessi nopeutuu ja sujuvoituu. Yhtenä vaihtoehtona on päätöksentekomenettelyn muuttaminen (esim. kunnista maakuntiin). Tämä palvelisi maan moninaiskäyttöä, lisäksi elinkeinoharjoittajien ja koko kansantalouden sekä ympäristön etuja. Hankkeen kesto olisi vähintään 2 vuotta. Vastuutaho: YM. Muut tahot: Infra ry, GTK, MTK ja kaivannaisteollisuus.

5. Logistisen ja maankäyttösuunnittelun elinkaarimallin/kokonaisvaikutuksen arviointi.

Hankkeen tavoitteena on integroitujen vaikutusten (mm. maankäyttö- ja logistiset vaikutukset) parempi huomioiminen hankkeiden suunnittelussa ja toteutuksessa. Tehdas- tai maaineshankkeen yhteisvaikutukset on otettava huomioon integroidusti. YVA on usein liian suppea

prosessi, eikä hanketta tarkastella laajempaan kokonaisuuteen esim. kunnan tai alueen kannalta. Keinona on luoda uusi malli tällaiselle toimintatavalle. Kyseessä on useamman vuoden hanke. Vastuutahot: Uudenmaan liitto ja VTT.

6. Muovipakkausten keräys ja hyödyntäminen.

Pakkausmuoveille luodaan maanlaajuinen ja eri lajit kattava keräysjärjestelmä. Kerätty muovi hyödynnetään ensisijaisesti raaka-aineena ja toissijaisesti energiana. Tavoitteena on pakkaus- ja muovimäärän vähentäminen. Nykyisin ongelmana on se, että pakkausmuovia ei kierrätetä, vaikka sitä tehdään harvinaisesta öljystä. Kierrätettyä muovia ei hyödynnetä. Muovit täyttävät kaatopaikat, muovi ei häviä. Isoin muovivirta kulkee muovipakkauksissa, kuluttaja ei voi valita.

Keino ongelman ratkaisemiseksi olisi nykyisen keräysjärjestelmän laajentaminen muovijakeille. Tämä vaatii tiedotusta muovijätettä hyödyntäville ja kuluttajavalistusta. Ohjaus on suunnattava siihen, että pakkausmuoveissa käytetään vain kierrätettäviä tai poltettavia muoveja. Suuret jakelijat (päivittäistavaraketjut) on saatava mukaan vähentämään muovipakkausten käyttöä. Pakkauksille (määrä, kierrätettävyyden ja laatu) on luotava ekoluokittelu. Myös kauppoille on kehitettävä ekoluokittelu niiden käyttämän pakkaustavan mukaan. Lisäksi on kehitettävä kuitupakkausteknologiaa ja selvittävä mistä markkinat löytyvät. Tarvittaessa tuetaan kierrätysmuovia hyödyntäviä toimijoita. Hankkeen kesto: 5-10 v. Vastuutahot: YM ja kunnat, päivittäistavara-kaupat, pakkausteollisuus ja elintarviketeollisuus.

Osaaminen ja innovaatiot

7. Luonnonvarojen käytön ja politiikan monitieteellinen tutkija-/jatkokoulutusohjelma.

Hankkeen tavoitteena on perustaa luonnonvarojen käyttöön liittyvä monitieteellinen tutkija-/jatkokoulutusohjelma, joka yhdistää soveltavan ja perustutkimuksen. Tarkoituksena on lisätä parantaa eri tutkimusalojen välistä tiedon kulkua ja keskustelua. Keino tämän toteuttamiseen olisi koordinoitu ohjelma, joka järjestää tutkijakoulutusta eri muodoissa, esimerkiksi pakollinen kurssi, jossa eri tieteet yhdistyvät aidosti monitieteisesti. Lisäksi edistettäisiin tutkijoiden kansainvälistä liikkumista kuin myös tutkijavaihtoa eri tutkimuslaitosten välillä. Kyseessä on jatkuva prosessi. Vastuutahot: yliopistot, tutkimuslaitokset, Suomen Akatemia.

8. Kehitysyhtiömalli tutkimusinnovaatioiden jatkokehitykselle ja kaupallistamiselle.

Tällä hetkellä ongelmana on tutkijoiden sitominen tiettyyn projektiin, jolloin tutkija ei pysty siirtymään tutkimuksesta jatkamaan kehitystyötä. Tämä ei tue tutkijan omaa kehittymistä. Hankkeen tavoitteena on luoda joustavia käytäntöjä, jotka helpottavat luonnonvaroihin liittyvien tutkimusinnovaatioiden jatkokehittämistä ja kaupallistamista. Tätä varten on edistettävä tutkijan mahdollisuuksia liikkua tutkimuksen ja yritysmaailman välillä. Keinona olisi kehitysyhtiön perustaminen, mitä varten selvitetään nykyiset käytännöt ja lainsäädäntö. Kyseessä on jatkuva hanke. Vastuutahot: yliopistot, tutkimuslaitokset, muut rahoittajat.

9. Oppiaineiden integroinnista luonnonvaroista innostumiseen (OILI).

Hankkeen tavoitteena on vaikuttaa opetussuunnitelmiin luonnonvarojen opettamisen osalta. Näin lisätään oppilaiden luonnonvaratietämystä ja ymmärrystä luonnonvaroihin liittyvistä haasteista ja ongelmista. Samalla kasvatettaisiin oppilaiden kykyä soveltaa luonnonvaroihin liittyvää tietoa.

Tämä tapahtuisi lisäämällä oppiaineiden integroitumista. Ensin kartoitetaan miten luonnonvaroja käsitellään peruskoulutuksen opetussuunnitelmissa. Puutteiden tunnistamisen jälkeen luodaan suunnitelma siitä miten luonnonvaroihin liittyvä opetus tulisi järjestää. Hankkeen toteuttamisessa yhteistyö koulujen kanssa on tärkeää: tarvitaan koulujen ja luonnonvara-alan toimijoiden välinen pilottihanke, joka sisältää vierailuja koulujen ulkopuolille (kaivoksiin, laboratorioihin jne.), tutustumista luonnonvara-alojen työtehtäviin, koulujen kerhotoimintaa, valinnaiskursseja sekä informaation jakamista kemian, fysiikan, matematiikan, biologian ja maantieteen opettajille. Tämä on 3 vuoden hanke. Vastuutahoina olisivat yritykset eri luonnonvara-aloilta, opetushallitus, opettajien liitot MAOL, BMOL.

10. Vesisykemittari.

Vesi on niukkeneva luonnonvara globaalisti. Hankkeella pyritään vähentämään makean veden käyttöä. Tämä myös vähentäisi veden kulutusta ja jätevesien muodostumista sekä niistä aiheutuvia haittoja. Hankkeessa myös mitataan vedenkäyttö Suomessa ja kehitetään laskentamenetelmiä.

Keinot hankkeen toteuttamiseksi ovat olemassa olevan teknologian käyttöönotto ja soveltaminen sekä uuden kehittäminen (esim. automaattinen yhteys mittarista vesilaitokseen, josta laskutus tulee suoraan kuluttajalle). Huoneistokohtaiset vesimittarit otetaan laajempaan käyttöön. TKK:n kehittämää vesijalanjälkimittaria viedään sitä tarvitseviin maihin. Samalla pitää kehittää uusinta tekniikkaa hyödyntävä vesisykemittari, jota myydään ensin Suomessa ja viedään sitten ulkomaille. Langatonta vedenmittaustekniikkaa kehitetään (esim. kannettava ranteeseen kiinnitettävä mittari kuten sykemittari) toimimaan myös yleisissä tiloissa. Tarve mittarille tulee ensin selvittää ”vesiköyhissä” maissa. Vesisykemittari voisi mahdollisesti toimia myös terveyden etsijänä jos mittari laskee sitä kantavan henkilön päivittäin nauttiman veden määrän.

Vastuutahot: mittalaittevalmistajat, vesilaitokset, VTT, julkiset ja yksityiset rahoittajat, yhteys YK:n tai vastaavan toimijan kautta.

11. LCA:n laajempi hyödyntäminen ja laskentatyökalujen kehittäminen.

Nykyisin eri luonnonvarojen käyttömuotojen todellisista ympäristövaikutuksista ei ole yleisesti hyväksyttyä, kiistatonta tietoa. Hankkeen tavoitteena on löytää konsensus laskentatyökaluista vaihtoehtoisten luonnonvarojen käyttöön, auttaa priorisoimaan eri luonnonvaroja käyttöä niiden koko elinkaaren aikaisten ympäristövaikutusten näkökulmasta sekä auttaa kuluttajaa löytämään ratkaisuja luonnonvarojen käyttöön liittyvissä kysymyksissä (esim. kannattaako rakentaa talo puusta, teräksestä vai kivistä). Keinot hankkeen toteuttamiseksi ovat laskentamenetelmien kehittäminen ja tiedonkeruu tuotteen ja siihen liittyvien palveluiden osalta koko elinkaaren ajalta. Hankkeessa käynnistetään prosessi konsensuksen saavuttamiseksi materiaalien välillä. Kyse on usean vuoden hankkeesta. Vastuutahot: YM, VTT, yliopistot ja korkeakoulut, rakennusteollisuus RT, KCL, tarvitaan myös linkki EU:hun.

Markkinointi ja viestintä

12. Kestävien kulutustottumusten sisällyttäminen opetukseen.

Luonnonvarojen kulutusta on vähennettävä ja luonnonvaratehokkuutta parannettava. Hankkeen tavoitteena on kestävien kulutustottumusten ja valintojen vieminen opetusohjelmiin: kulutusnäkemys tulee integroida eri oppiaineisiin ja opetusmateriaalin tuottamiseen. Tätä

varten on tuotettava runsaasti pohjamateriaalia ja tehtävä aktiivista yhteistyötä opettajien, OAJ:n, OPM:n ja Opetushallituksen välillä. Näin kestävä kulutus saadaan osaksi opetusohjelmia. Vastuutahot: OPM, Sitra ja luonnonvarastrategian osapuolet.

13. Luonnonvarojen käytön vähentäminen julkisella sektorilla.

Hankkeen tavoitteena on hyvän esimerkin antaminen kotitalouksille. Julkisella sektorilla tulee tehostaa energiankäyttöä ja energiansäästöä sekä vähentää materiaalien kulutusta ja jätteiden syntymistä. Tavoitteeseen päästään lisäämällä automatiikka valaistuksessa ja lämmityksessä sekä tehostamalla lajittelua, vanhojen kiinteistöjen hyötykäyttöä ja oppikirjojen käyttöä. Tämä on jatkuva prosessi. Vastuutahot: valtio, kunnat ja kuntayhtymät, Senaatti-kiinteistöt.

14. Luonnonvaralupaus osaksi maabrändiä.

Suomen maabrändissä on tuotava esille luonnonvarojen kestävä käytön osaaminen. Maakuva jää kapeaksi ilman luonnonvaranäkökulmaa. Suomella ei ole resursseja luoda ja viedä eteenpäin montaa erillistä brändiä. Luonnonvarojen kestävä ja innovatiivinen käyttö on mahdollista ja suomalaiset osaavat sen! Hankkeen tavoitteena on myös ehkäistä kielteisen luonnonvaraimagon muodostumista.

Maabrändityöryhmää on täydennettävä luonnonvaraosaajilla. Työryhmälle on myös välitettävä riittävät tiedot luonnonvaroista ja niiden merkityksestä (esim. luonnonvara-akatemia). Luonnonvarastrategia tulee esitellä työryhmälle huhtikuussa. Luonnonvaralupaus on saatava osaksi maabrändiä: luonnonvarojen kestävä ja innovatiivinen käyttö on mahdollista ja suomalaiset osaavat sen. Luonnonvaralupauksen toteutumista mitataan kansainvälisesti hyväksytyjen indikaattoreiden avulla. Luonnonvaralupaus on myös laajennettava kansalliseksi prosessiksi. Hanke on aloitettava mahdollisimman pian ja se on saatava valmiiksi kahdessa kuukaudessa. Vastuutahot: Sitra (koordinoi tiedonhankintaa luonnonvara-alan tutkimuslaitoksista) ja Luodin-hankkeeseen osallistuneet tahot.

15. Luonnonvaramarkkinoinnin professuuri.

Suomessa ei tällä hetkellä tehdä kunnolla luonnonvaramarkkinointia eikä asia ole kenenkään vastuulla: MEK, metsäteollisuus ja luonnonsuojelu tarkastelevat asiaa omista näkökulmistaan. Hankkeen tavoitteena on kouluttaa eri alan osaajia: kehittää kouluttajien koulutusta, synnyttää uusi oppiaine, kehittää alan koulutusta alhaalta ylös ja edistää luonnonvaramarkkinoiden tarkastelua kokonaisuutena. Tavoitteena on myös saada luonnonvaramarkkinointi osaksi Suomen maabrändiä ja tuotteistaa luonnonvaraosaamista. Keinot: lahjoitusvaroin toteutettava professuuri esim. Aalto-yliopistoon. Kesto: 5 vuotta. Vastuutahot: eri teollisuusalojen liitot, SMY, MTK.

16. Kansallisen luonnonvarapaneelin perustaminen.

Hankkeen tavoitteena on koordinoivan keskustelun käyminen, luonnonvarakeskustelun monipuolistaminen ja keskusteluun osallistaminen. Foorumi mahdollistaa yhteisen tahtotilan muodostumisen, luo itsetuntoa ja ylpeyttä suomalaisesta luonnonvaraosaamisesta. Foorumi toimii päättäjille kanavana alan toimijoiden ja kuluttajien mielipiteistä.

Tarpeena on luonnonvarakeskusteluun liittyvien ”säröjen” läpikäynti, keskustelun avoimuuden lisääminen, viestinnän uskottavuuden lisääminen (vrt. FinFood), olemassa olevien toimikuntien (esim. Kestävän kehityksen toimikunta, luonnonvarainneuvosto) toiminnan uudelleen määrittäminen ja muokkaaminen. Myös luonnonvaramarkkinoinnin pohjana toimivaa

materiaalia on tuotettava.

Foorumin toteuttajalla on vastuu toiminnan edistämisestä. Hanke kestää 3-5 vuotta, jonka jälkeen tarkastellaan jatkohankkeen tarpeellisuutta. Vastuutahot: luonnonvara- ja ympäristöministeriö, alan teollisuus, kansalaisjärjestöt.

17. Luonnosta palveluksi -kylähanke.

Kyseessä on tutkimus-, kehittämis- ja viestintähanke, joka kartoittaa ja arvioi yhden kyläkunnan alueella olevat ekosysteemipalvelut ja pyrkii kehittämään niiden pohjalta taloudellista toimintaa. Hankkeessa tuotetaan prosessimalli ekosysteemipalveluiden kartoitukselle ja selvitetään ekosysteemipalvelujen aluetaloudellinen merkitys sekä tuetaan alueellista elinkeinotoimintaa. Ekosysteemipalvelujen käsite selkiytetään ja tehdään tunnetuksi. Hanketta varten valitaan yksi kestävän kehityksen kyläkunta, jossa kokeiluhanke toteutetaan. Kyläkunnan asukkaat ja johto osallistetaan kartoitukseen ja sen jälkeiseen työhön. Hankkeen osana on mediaprojekti: tiedotusvälineissä seurataan projektin etenemistä, mediamuotona innovaatiojournalismi (sosiaalista mediaa unohtamatta). Tämä olisi 3-5 vuoden hanke. Mahdollisia vastuutahoja: YM, MMM, TEM, maakuntien liitot, kunnat, yliopistot ja tutkimuslaitokset.

Uutta liiketoimintaa luonnonvaroista

18. Lainsäädännön noudattamisen helpottaminen.

Hankkeessa yksinkertaistetaan ja yhdenmukaistetaan lupa- ja säädösviidakkoa, joka vaikeuttaa yritysten toimintaedellytyksiä (mm. ympäristölupa, REACH). Hallinnollisia toimintatapoja uudistetaan niin, että luonnonvarapohjaista liiketoimintaa haittaavat lainsäädännölliset esteet ja ristiriidat kartoitetaan ja niitä poistetaan. Vastuuviranomainen hoitaa eri lupien yhteensovittamista ja yhteydenpitoa pk-toiminnan harjoittajaan. Työ vaatii viranomaisten ja elinkeinoelämän välistä yhteistyötä. Viranomaistahojen toiminnan yhdenmukaistamiseen tähtäävä hanke kestää noin 2 vuotta. Vastuutahot: TEM, YM, MMM, alueelliset ympäristökeskukset, ELY:t, ympäristölupaviranomaiset. Ongelma koskee myös esim. elintarviketuotantoa, jolloin vastuutahona STM.

19. PK-yrittäjät biojalostamo-konseptissa.

Tavoitteena on hyödyntää biojalostamo-konseptia pieniskaalaisten ainevirtojen ja tuotteiden muodostamisessa. Biojalostamokonseptin mahdollisuudet biotalouden uusien liiketoimintamahdollisuuksien luomisessa on hyödynnettävä täysimääräisesti. Näin voidaan monipuolistaa suomalaista teollisuutta. Tämänhetkinen biojalostamokonsepti ei mahdollista pk-yrittäjien mukanaoloa, sillä biojalostamokonsepti keskittynyt suurivolyymisten tuotteiden tuottamiseen.

Hankkeessa on identifioitava keinot pk-yritysten aktivoimiseksi, tukemiseksi ja verkottamiseksi. Mahdollisuuksista on tiedotettava toimijoille. Lisäksi on sovittava pelisäännöistä ja toimintatavoista erisuuruisten yritysten osallistumiselle sekä tutkimuksen ja pk-yritysten välillä. Suuret ja pienet toimijat on ketjutettava. Tähän tarvitaan tutkimusta, jonka keinoin voidaan fraktioida esim. pienivolyymisiä ainevirtoja ja kehittää uusia tuotteita. Lisäksi tarvitaan markkina-analyysseja ja LCA-tutkimusta. Hanke kestää 2+3 vuotta. Vastuutahot: TEM, MMM, Tekes, tutkimuslaitokset, Finnvera.

20. Kestävä ja kannattava luontomatkailu.

Tällä hetkellä aineettomille luonnonvaroille ei ole varsinaisia markkinoita. Hankkeen tavoitteena on kestävän luontomatkailun lisääminen Suomessa. Näin maaseutu pidetään asuttuna ja sinne luodaan uusia elinkeinoja. Samalla tuetaan matkailun kannalta arvokkaiden luontokohteiden säilymistä. Hankkeessa laaditaan laatukriteerit kestäväälle ja laadukkaalle matkailulle (opasteet kunnossa, matkailijat eivät mene luonnonarvoiltaan arimmille alueille). Markkinointi toteutetaan laatukriteerien avulla. Vastuutahot: MEK, Villi Pohjola, maaseutumatkailun teemaryhmä.

21. Luonnonvarojen hallinta.

Hankkeen tavoitteena on suomalaisen integroidun luonnonvaraosaamisen markkinointi ja vienti ympäristönsuojelun kannalta moniongelmaisille alueille. Moniongelmaisten alueiden luonnonvarojen käyttö tulee saada kestäväälle pohjalle. Tätä varten suomalaiset luonnonvarasektoreiden osajat on tuotava yhteen. Keinot hankkeen toteuttamiseksi ovat luonnonvaraosaamisen tuotteistaminen, luonnonvarojen inventointi, kestävän maankäytön suunnittelu, vesivarojen yhteen sovitettu hoito (juomaveden hankinta, kastelu ja vesivoima) ja hyvä ympäristö- ja luonnonvarahallinto. Vastuutahot: UM, Tekes, partneritahoina yritykset, kansalaisjärjestöt sekä Suomessa että kohdemaassa.

Luonnonvaroihin liittyvän yhteistyön kehittäminen

22. Luonnonvaratutkimuksen neuvottelukunta.

Ongelmana tällä hetkellä on tiedon ja tutkimuksen sirpaloituneisuus: sektoritutkimus on umpioitunut omiin kysymyksiinsä. Uudet avaukset ovat tarpeen. Hankkeen tavoitteena on yhdistää tutkimusta ja tietoa eri luonnonvarojen sektoreilta. Kyseessä olisi tietopankki tutkimuksesta, eri luonnonvarojen ominaisuuksista, sijainnista ja käytettävyydestä. Tämä mahdollistaisi uusien ratkaisujen etsiminen luonnonvarojen välisestä tutkimuksesta sekä uusien innovaatioiden aikaansaamisen raja-aitoja ylittämällä. Kierrätystä tehostetaan (jonkun jäte on toisen raaka-aine) ja materiaalitutkimusta kehitetään. Neuvottelukunta tarvitsee riittävän vahvan mandaatin, ja sillä tulisi olla taloudellista valtaa allokoida tutkimusvaroja laajojen, poikkisektoraalisten tutkimusohjelmien luomiseksi (luonnonvara-SHOK:in perustaminen). Hankkeen kesto on jatkuva. Vastuutahot: OPM, TEM, MMM, YM, Tekes, SHOK:t.

23. Luonnonvarojen käyttöön liittyvän päätöksenteon kehittäminen

Hankeella pyritään kehittämään hallintoviranomaisten toimintakulttuuria keskustelevämmäksi, yhtenäisemmäksi ja ennakoitavammaksi. Luonnonvarat ovat valtakunnallisia resursseja eikä niiden käyttö noudata maa-/seutukuntien rajojen, joten tarvitaan ylimatekunnallista suunnittelua, päätöksentekoa ja kehittämistä. Hankkeen tavoitteena on kehittää eri viranomaistahojen välistä yhteistyötä, luoda yhden luukun periaate toiminnanharjoittajalle ja parantaa ylimatekunnallisten luonnonvarojen käyttöä koskevien hankkeiden hallintoa. Lisäksi hankkeella pyritään parantamaan ja yhtenäistämään lainsäädännön viemistä käytäntöön ja lisäämään hallinnon kustannustehokkuutta. Myös lainsäädäntöä ja säädöspohjaa on tarkistettava.

Keinot hankkeen toteuttamiseksi ovat luonnonvaravaliokunnan ja luonnonvaraministeriön perustaminen. Ministeriöillä on oltava ohjausvalta ja keskusteluyhteys luonnonvarojen käytön hallinnossa. Myös maakuntakokonaisuudet on saatava riittävän laajoiksi: rajat eivät saa olla esteitä toiminnan kehittämiseksi. Vastuutahot: eduskunta, Valtioneuvosto, TEM, MMM, YM, LVM

ja EK.

24. EU:n Itämerikoordinaattori

Hankkeen tavoitteena on kaikkien Itämereen liittyvien hankkeiden (tutkimus, suojelu, luonnonvarojen käyttö) koordinointi. Tällä hetkellä yksittäisten hankkeiden välillä on puutetta kommunikaatiosta, mistä seuraa resurssien päällekkäiskäyttöä. Koordinaattorin vastuuna on EU:n Itämeristrategian jalkauttaminen jäsenmaihiin, seuranta ja päivittäminen. Koordinaattori identifioi puutteet ja tarpeet suojelussa ja tutkimuksessa. Tavoitteena on myös vaikuttaa poliittiseen päätöksentekoon maissa, joissa sitä ei tällä hetkellä tapahdu. Myös aktiivista Venäjä-yhteistyötä tulee kehittää. Hanke tulee sisällyttää osaksi Itämeristrategiaa vaikuttamalla neuvostoon, komissioon (DG Regio) ja europarlamentaarikkoihin. Lisäksi on lobattava Ruotsia, joka on EU:n puheenjohtajamaa heinäkuun alussa. Vastuutahot: Baltic Sea 2020-säätiö, J. Nurmisen Itämerisäätiö, Baltic Sea Action Group-säätiö, YM.

25. Suomalainen luonnonvarakoordinaattori komissioon ja vastaava kaikkiin jäsenmaihiin.

Hankkeen tavoitteena on parantaa luonnonvarojen kestäväää ja monipuolista käyttöä EU:n jäsenmaissa ja lisätä Suomen vaikutusmahdollisuuksia sekä tulevan lainsäädännön ennakointia. Tällä hetkellä ongelma on se, että EU:n luonnonvarastrategiaa ei tällä hetkellä käytännössä toteuteta. Myöskään Suomen erityispiirteet eivät tule riittävän hyvin esille komissiossa. Valtion on tehtävä virallinen esitys komission puheenjohtajalle EU-koordinaattorin viran perustamiseksi ja EU:n puheenjohtajamaalle neuvoston työryhmän perustamiseksi. Hanke on aloitettava mahdollisimman pian. Vastuutaho: hallitus.